

МЕЂУНАРОДНА ПОВЕЉА О КОНЗЕРВАЦИЈИ И РЕСТАУРАЦИЈИ
СПОМЕНИКА И СПОМЕНИЧКИХ ЦЕЛИНА
(ВЕНЕЦИЈАНСКА ПОВЕЉА 1964)*

II Међународни конгрес архитеката и техничара конзерватора, Венеција 1964

Усвојио ICOMOS 1965. године

Носећи духовну поруку прошлости, споменичка остварења сваког народа представљају у данашње време живо сведочанство његових вековних традиција. Човечанство, које сваким даном постаје све свесније јединства људских вредности, сматра та споменичка остварења заједничким наслеђем, те осећа према будућим покољењима солидарну одговорност за њихово чување и обавезу да им их преда у свем богатству њихове аутентичности.

Из тога произлази да је од битног значаја да принципи којих се треба придржавати при конзервацији и рестаурацији споменика буду постављени и формулисани заједнички, на међународном плану, препуштајући при томе свакој држави бригу да осигура њихово остваривање у оквиру своје сопствене културе и својих традиција. Формулишући први пут те основне принципе, Атинска повеља из 1931. године допринела је развоју широке међународне активности, која се нарочито одразила у доношењу разних националних докумената, у делатности ICOM-а и UNESCO-а, као и у оснивању, од стране UNESCO-а, Међународног Центра за изучавање конзервације и рестаурације културних добара. Осетљивост и критички дух улазили су у све сложеније и разноврсније проблеме, тако да је дошло време да се поновно испитају принципи поменуте Повеље, да би се у једном новом документу они продубили и да би се проширио њихов домет.

* ЗБОРНИК ЗАШТИТЕ СПОМЕНИКА КУЛТУРЕ (1966), књига XVII, Београд: Југословенски институт за заштиту споменика културе

Због тога је II Међународни конгрес архитеката и техничара конзерватора, одржан у Венецији од 25. до 31. маја 1964. године, донео следећи текст:

ДЕФИНИЦИЈЕ

Члан 1. Под појмом историјског споменика подразумева се како појединачно архитектонско остварење тако и градска или сеоска целина у којима постоји траг одређене цивилизације, неке значајне фазе развоја или неког историјског догађаја. Овај појам обухвата не само велика уметничка остварења, већ и скромна дела која су временом стекла културни значај.

Члан 2. Конзервација и рестаурација споменика представљају дисциплину која неопходно захтева сарадњу са свим гранама науке и технике које могу да допринесу проучавању и очувању споменичког наслеђа.

ЦИЉ

Члан 3. Циљ конзервације и рестаурације споменика је да их сачувају не само као уметничка дела него и као историјска сведочанства.

КОНЗЕРВАЦИЈА

Члан 4. Конзервација споменика на првом месту захтева њихово стално одржавање.

Члан 5. Да би се осигурала заштита споменика увек је повољније да они имају неку корисну намену за друштво; проналажење такве намене је према томе пожељно, али се при томе не сме мењати унутрашњи распоред ни изглед грађевина. Само у тим границама могу се узимати у обзир и дозвољавати преуређења која захтевају савремене потребе и начин живота.

Члан 6. Конзервација једног споменика подразумева и његову одговарајућу околину. Кад још постоји његов традиционални оквир, треба га сачувати и треба забранити свако ново грађење, рушење или преуређивање које би могло да наруши односе волумена или боја.

Члан 7. Споменик је неодвојив од историје чији је сведок или од средине у коју је смештен. Доследно томе, премештање споменика или неког његовог дела не може се дозволити, сем кад то захтева спасавање споменика или кад то оправдавају разлози од великог националног или међународног интереса.

Члан 8. Вајарски, сликарски и други декоративни елементи који чине саставни део споменика смеју се одвојити од њега само ако је то једина мера којом се може осигурати њихова заштита.

РЕСТАУРАЦИЈА

Члан 9. Реставрација споменика је посебно специјализован процес који се може вршити само у изузетним случајевима. Њен циљ је да сачува и да открије естетске или историјске вредности споменика, а заснива се на поштовању оригиналне материје и аутентичних докумената. Она мора да се заустави тамо где почиње претпоставка; свако дограђивање засновано на претпоставкама или свако допуњавање које се покаже неопходним из естетских или техничких разлога треба да се разликује од архитектонске композиције и да носи печат нашег времена. Пре као и за време реставрације треба увек вршити археолошка и историјска испитивања споменика.

Члан 10. Ако се покаже да традиционалне технике не одговарају, консолидација споменика може се обезбедити применом савремених метода конзервације и конструкције чија је ефикасност претходно била потврђена научним подацима и проверена искуством.

Члан 11. Треба поштовати доприносе свих епоха које су учествовале у изградњи једног споменика, јер циљ реставрације није постизање стилског јединства споменика. Ако једна грађевина садржи карактеристике више епоха, уклањање елемената једне епохе да би се открила друга оправдано је само у изузетним случајевима и под условом да су уклоњени елементи незнатне вредности, да су откривене конструкције од посебног историјског, археолошког или естетског значаја, а да је њихово стање очуваности у тој мери задовољавајуће да би се интервенција оправдала. Процент вредности појединих елемената и доношења одлуке о уклањању неких од њих не могу бити само поверени самом аутору пројекта.

Члан 12. Елементи који замењују оне који недостају треба да се складно уклапају у целину, а да се ипак разликују од оригиналних делова, како се реставрацијом не би фалсификовао документ уметности или историја.

Члан 13. Додавања се могу дозволити само ако она поштују све битне делове грађевине, њено традиционално окружење, равнотежу њене композиције и њене односе са непосредном околином.

СПОМЕНИЧКЕ ЦЕЛИНЕ

Члан 14. Споменичке целине треба да буду предмет посебне бриге да би се сачувао њихов интегритет, осигурала њихова асанација и њихово уређење, те истакле њихове вредности. Конзерваторски и реставраторски радови на њима треба да се врше у складу са принципима изнесеним у претходним члановима.

ИСКОПАВАЊА

Члан 15. Радови на ископавањима треба да се изводе у складу са научним нормама и са „Препоруком која одређује међународне принципе које треба примењивати при археолошким ископавањима“, усвојеном од UNESCO-а 1956. године.

При томе је потребно осигурати одржавање рушевина и предузимање мера неопходних за конзервацију и сталну заштиту архитектонских елемената и откривених предмета. Сем тога треба предузети и све мере којима се олакшава разумевање откривеног споменика, водећи рачуна да се тиме не повреди његово значење.

Треба међутим *a priori* искључити сваки рад на реконструкцији; једино се може размотрити могућност анастилозе, тј. рекомпозиције постојећих али растурених делова. Допунски елементи треба да се увек распознају и треба да се сведу на минимум неопходан да би се осигурало очување споменика и успоставио континуитет његових облика.

ДОКУМЕНТАЦИЈА И ПУБЛИКОВАЊЕ

Члан 16. Радове на конзервацији, рестаурацији и ископавањима треба увек да прати прецизна документација у облику аналитичких и критичких извештаја илустрованих цртежима и фотографијама.

Документација треба да обухвати све фазе радова на рашчишћавању, консолидацији, рекомпозицији и интеграцији, као и све техничке и формалне елементе идентификоване у току тих радова. Ову документацију треба депоновати у архиви неке јавне институције, тако да буде доступна истраживачима; препоручује се публикавање ове документације.

У комисији за редиговање Међународне повеље о конзервацији и рестаурацији споменика и споменичких целина учествовали су:

Пјеро Гацола (Италија), председник

Рејмон Лемер (Белгија), извештач

Хозе Башегода-Нонеј (Шпанија)

Луј Бенавенте (Португалија)

Ђурђе Бошковић (Југославија)

Хироши Даифуку (UNESCO)

П. Л. де Фризе (Холандија)

Харалд Лангберг (Данска)

Марио Матеучи (Италија)

Жан Мерле (Француска)

Карлос Флорес Марини (Мексико)

Роберто Пане (Италија)

С. Ц. Ј. Павел (Чехословачка)

Пол Филипо (Међународни Центар за истраживање конзервације и рестаурације културних добара)

Виктор Пиментел (Перу)

Харолд Плендерлит (Међународни Центар за истраживање конзервације и рестаурације
културних добара)

Деоклецио Редих де Кампос (Ватикан)

Жан Соније (Француска)

Франсоа Сорлан (Француска)

Еустахио Стикас (Грчка)

Гертруд Трип (Аустрија)

Јан Захватович (Пољска)

Мустафа С. Збис (Тунис)